OBSAH:

ÚVOD 5

JAZYK A JAZYKOVĚDA 13

1.0 JAZYK A KOMUNIKACE 15
1.1 Jazyk a nejazyk 15
1.2 Jazyky 16
1.3 Jazyk přirozený: vnitřní členění 18
1.4 Produkce a percepce jazyka v komunikaci 22
1.41 Komunikativní situace a komunikativní funkce 22
1.42 Produkce a percepce 24
1.5 Jazykový znak v systému a jeho forma: sémiotika a grafika 28
1.51 Znak a jeho povaha 28
1.52 Struktura znaku a jeho vztahy 31
1.53 Grafika 37
1.6 Psaná a mluvená komunikace: znaky v textu 43
1.7 Neverbální komunikace: paralingvistika, proxémika a kinesika 53

2.0 VAZBY JAZYKA (Vnější lingvistika) 56
2.1 Jazyk a společnost: sociolingvistika 56
2.2 Jazyk a vědomí: psycholingvistika 62
2.21 Produkce a percepce. Nabývání jazyka 63
2.22 Studium dalšího jazyka 68
2.23 Paměť 70
2.24 Vnitřní mluva, bilingvismus a další otázky 71
2.3 Jazyk a etnikum: etnolingvistika, antropolingvistika 72
2.4 Jazyk a mozek: neurolingvistika, biolingvistika 74
2.41 Jazyk v mozku 74
2.42 Afázie 75
2.5 Jazyk a logika 76

3.0 PŮVOD A FUNKCE JAZYKA ... 78
3.1 Ontogeneze a fylogeneze jazyka ... 78
3.11 Nabývání jazyka a učení se jazyku ... 78
3.12 Fylogeneze jazyka. Divergence a konvergence. Kontakt jazyků ... 81
3.13 Vznik jazyka ... 84
3.14 Genetická klasifikace jazyků ... 87
3.2 Konstitutivní rysy a funkce jazyka ... 99
3.21 Obecná povaha jazyka (langue) ... 100
3.22 Funkce jazyka ... 100
3.23 Konstitutivní rysy jazyka jako komunikativního systému .. 102
3.3 Jazyková politika a kultura ... 104
3.31 Jazyková situace ... 104
3.32 Jazyková politika a jazykové plánování. Jazyková kultura ... 105

4.0 SYSTÉM A TEXT (langue a parole) ... 107
4.1 Synchronie a diachronie ... 107
4.2 Langue a parole ... 108
4.3 Langue jako systém znaků ... 111
4.31 Systém (langue). Pravidla. Paradigma a vztahy. Modely 111
4.32 Závěry o systému: shrnutí. Hodnota ... 118
4.4 Text jako struktura znaků ... 119
4.41 Parole (mluva/text) ... 119
4.42 Syntagma a relace v něm. Segmentace ... 121
4.5 Pragmatika ... 123
4.6 Styl a stylistika ... 126

5.0 STRUKTURA JAZYKA (Lingvistika vnitřní) ... 128
5.1 Lingvistika teoretická a aplikovaná ... 131
5.11 Lingvistické zdroje (data) ... 134
5.12 Korpusová lingvistika ... 135
5.2 Jazykové disciplíny: centrum a periferie ... 137
5.21 Disciplíny a roviny (plány) ... 138
5.22 Jednotka. Invariant a varianty ... 139
5.23 Centrum a periferie ... 141
5.3 Fonologie a fonetika ... 142
5.31 Zvuková stránka ... 142

5.32 Fonetika a fonologie : forma a funkce ... 143
5.33 Fonetika ... 145
5.331 Artikulační orgány (mluvidla) ... 145
5.332 Třídění hlásek ... 146
5.333 Kombinatorika (syntagmatika) hlásek : jejich řetězy ... 150
5.34 Fonologie ... 152
5.341 Foném, přízvuk a tón ... 152
5.342 Distinktivní rysy fonému (protiklady). Prozódie. Paradigmatika fonémů ... 154
5.343 Kombinatorika (syntagmatika) fonémů ... 156
5.35 Změny hlásek a alternace ... 157
5.4 Gramatika ... 159
5.41 **Morfologie** ... 163
5.411 Morfologie a morfém ... 163
5.4111 Morfologie a její operace ... 163
5.4112 Morfém ... 165
5.4113 Kombinatorika morfémů. Morfonologie ... 167
5.4114 Vztah formy a funkce morfémů ... 169
5.412 Flexe ... 171
5.4121 Kategorie flexe jména. Numerus. Genus a třídy. Casus .. 171
5.4122 Posesivita a determinace ... 178
5.4123 Kategorie flexe slovesa. Valence. Kauzativita. Persona. Numerus. Tempus. Modus. Genus verbi. Aspectus ... 181
5.4124 Infinitní formy verba (neurčité tvary slovesné) ... 193
5.4125 Poznámky k morfologii verba ... 195
5.4126 Jiná flexe ... 196
5.413 Tvoření slov (slovotvorba) a tvoření pojmenování ... 197
5.4131 Způsoby tvoření slov a pojmenování ... 197
5.4132 Morfém v tvoření slov ... 202
5.4133 Onomaziologické způsoby a procesy ... 204
5.42 **Syntax** ... 205
5.421 Syntax věty ... 207
5.4211 Věta a propozice. Význam propozice ... 207
5.4212 Typy vět ... 210
5.4213 Otázka a zápor ... 211
5.4214 Členy věty
Subjekt, predikát, objekt, atribut, adverbiale, parenteze. Téma, další ... 214

5.4215 Syntagmatika slovních druhů při stavbě fráze 219
5.4216 Konstrukce a syntagmata 220
5.4217 Syntaktické vztahy 220
5.4218 Kombinatorika vět (syntagmatika vět) 222
5.4219 Aktuální členění věty (funkční perspektiva) 224
5.422 Valenční a generativní syntax 227
5.4221 Valenční (závislostní) syntax 227
5.4222 Generativní syntax (generativní gramatika) 227
5.423 Text a diskurs 231
5.4231 Text. Diskurs. Hypersyntax 231
5.4232 Faktory textu a prostředky vazby textu 232
5.4233 Mluvní akty 235
5.5 Lexikon 236
5.51 Nominativní aspekty slovníku/lexikonu 237
5.52 Jednotka lexikonu. Forma a význam. Pojmenování jednoslovné a víceslovné. Nominativní mikrosystémy. Lokalita 238
5.53 Typy slov. Slovní druhy 246
5.531 Autosémantika a synsémantika 246
5.532 Slovní druhy (Partes orationis) Kvantifikátory. Substantivum. Adjektivum. Verbum. Adverbium. Pronomen. Numerale. Prepozice a postpozice. Konjunkce. Partikule. Interjekce. Víceslovná forma slovních druhů. Člen. Klasifikátor (numerativ). Další slovní druhy 247
5.533 Sémantické a funkční třídy. Jiné 258
5.54 Frazém a idiom 259
5.55 Paradigmatika slovníku: homonymie, synonymie, opozitnost, hyponymie. Jiná paradigmata. Polysémie 260
5.56 Syntagmatika slovníku. Kombinatorika lexémů 264
5.57 Kombinace textové (neustálené): výrazy 265
5.58 Funkce lexikálních jednotek. Diachronie v synchronii 267
5.59 Slovníky 269
5.6 Sémantika 270
5.61 Sémantika a lingvistika 270
5.62 Význam věty a lexému 272
5.63 Paradigmatika a syntagmatika významu 274

6.0 JAZYKY 276
6.1 Typologie a univerzálie 276
6.11 Typologie 276
6.12 Univerzálie 281
6.2 Kontrastivní lingvistika 282

7.0 ETAPY VÝVOJE LINGVISTIKY 284
7.1 Začátky jazykovědy (zvláště evropské) 284
7.2 Indoevropeistika 287
7.3 Dvacáté století 290

LITERATURA A POZNÁMKY 293
ZKRATKY 299

SLOVNÍK LINGVISTICKÝCH TERMÍNŮ 301
SLOVNÍK OSOB 405
SLOVNÍK JAZYKŮ 411

BIBLIOGRAFIE 447

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY
UKF